

Nokkur orð um ormalyfsgjöf hjá sauðfé

Það færirst sífellt meira í vöxt að bændur gefi fé sínu ormalyf að vorinu. Með því telja þeir sig minnka smítalagið á vorbeitinni og það skili sér jafnvel í auknum fallþunga lamba að hausti. Þetta er í raun rökrétt því sýnt hefur verið fram á það að meirihluta árs hafa ærnar nægjanlegt ónæmi gegn innyflaormum en í kringum burð minnkar mótstöðuaflið. Lirfur sem hafa legið í dvala yfir veturinn vakna þá til lífsins og fara þá að skilja út egg með tilheyrandi smítalagi. Ormalyfsgjöf í kringum burð hlýtur því að teljast mjög mikilvægur tímapunktur til að rjúfa hringrás smitsins.

Ormalyfsgjöf þegar liðið er á vetur er aftur á móti oft tilgangslítill. Ástæðan er sú að í byrjun vetrar fara lirfurnar í dvala þannig að virkni ormalyfsins nýtist ekki. Því þarf að gefa ormalyfið um haustið og þá á yfirleitt að vera nóg að gefa ásetningslömbunum það. Smit hjá fullorðnu fé að hausti er jafnan lítið vegna áunnis ónæmis. Við vissar aðstæður þar sem smítalag er mikið getur þó þurft að gefa þeim líka en þá verður að gæta þess að gera það tímanlega um haustið til að fullnýta virkni ormalyfsins.

Áhrif ormalyfsgjafar á haustþunga lamba

Samhliða því að gefa fé ormalyf að vorinu hafa verið vangaveltur um það hvort að einhver ávinningur felist í því að gefa lömbunum einnig ormalyf. Í sambandi við þær vangaveltur má nefna að í nýlegu nemandaverkefni hjá LBHÍ (1) var athugað hvort ormalyfsgjöf handa 6-8 vikna gömlum lömbum myndi stuðla að auknum vexti þeirra á afrétti. Athuginin var gerð á Hesti í Borgarfirði og Skarðshlíð undir Eyjafjöllum. Gerður var samanburður á tvílembingum af sama kyni þar sem annar tvílembingurinn fékk langvirkt ormalyf (Cydectin). Í stuttu máli sagt var engin munur í vaxtarhraða á milli lambahópanna. Á þessum stöðum var því enginn ávinningur af því að gefa lömbunum ormalyf áður en féð fór á afrétt.

Síðastliðið vor gerði undirritaður smá athugun á heimabúi með ormalyfsgjöf. Allar ærnar fengu ormalyf (Oramec) þegar þær fóru út. Samhliða því var gerð athugun á hluta af tvílembingunum af sama kyni. Þegar féð var sett út var öðrum tvílembingnum gefið 2,5 ml af lyfinu Oramec. Tilgangurinn var að athuga hvort að ormalyfsgjöf á þessum tíma mynda auka vaxtarhraða lambanna. Jafnframt átti hún að gefa vísbendingar um smítalag í landinu og hvort virkni ormalyfsins myndi flytjast frá móður til lambs. Vorið var kalt og spretta var lítil fram eftir júní, því sköpuðust í raun ágætis aðstæður til að magna upp smit í landinu. Lömbin voru síðan öll vigtuð um miðjan september.

Hópur	Hrútar		Gimbrar		Meðal- lífþungi
	Fj. lamba	Lífþungi	Fj. lamba	Lífþungi	
Fengu ekki ormalyf	14	43,7	16	41,6	42,6
Fengu ormalyf	14	42,4	16	42,4	42,4

Ekki kom fram marktækur munur á milli hópanna. Þó að gagnasafnið sé ekki stórt að þá gefur það vísbendingar um að á meðan fé er gefið langvirkt ormalyf að vori sé ekki ástæða til að meðhöndla lömbin líka.

Athugun á lyfjaónæmi í íslensku fé

Í nýrri ritgerð (2) er gerð grein fyrir rannsókn þar sem lyfjaónæmi var athugað á nokkrum búum á Norðvesturlandi. Valin voru bú þar sem ormalyfið Zerofen hefur verið mikið notað.

Haustið 2011, þegar fé kom af fjalli, var gerð athugun á 30 lömbum á hverju búi. Helmingur lambanna var gefið Zerofen á meðan hinn helmingurinn var ekki meðhöndlaður neitt. Niðurstaðan var sú að lyfið virkaði rétt, þ.e. ekki var að sjá að þróun lyfjaónæmis hafi átt sér stað. Ályktunin var sú að við aðstæður eins og eru á Íslandi, þar sem bændur meðhöndla féð yfirleitt sjaldan og úthagi mikið notaður séu líkurnar á þróun ormalyfjaónæmis litlar. Þó beri að hafa það í huga að röng notkun á ormalyfjum, t.d. með því að nota of litla skammta geti ýtt undir þróun á lyfjaónæmi.

Ráðleggingar um ormalyfsgjöf

Af framansögðu má gefa almennar ráðleggingar um ormalyfsgjöf:

- Gefa skal öllu fé langverkandi ormalyf að vori.
- Gefa skal ásetningslömbunum ormalyf sem fyrst að hausti. Ef fé er gefið ormalyf að vori á yfirleitt ekki að þurfa að meðhöndla fullorðna féð á þessum tíma.
- Þar sem smítalag er ekki mikið (fé gengur á afrétti yfir sumarið) virðist ekki vera ávinningur af því að gefa lömbum ormalyf þegar sett er út að vori eða við fjallrekstur.

Heimildir:

1) Vilborg Hjördís Ólafsdóttir 2009. Hefur ormalyfsgjöf áhrif á vöxt lamba? BS-ritgerð við LBHÍ, 20 bls.

2) Mathilde Solli Eide, Sigríður Gísladóttir og Andrea C. A. Ståhl 2011. Mage-tarm parasitter og parasittbehandling hos sau på Island – Undersøkelse av anthelmintikaresistens i sauflokker. Ritgerð við Norges veterinærhøgskole, 49 bls.

KÓE